

PRINCAS *ir* ELGETA

MARK TWAIN

„Tomo Sojero nuotykių“ autorius

OBULYS

MARK TWAIN

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
LILIJA VANAGIENĖ

Tai įvyko šešioliktojo amžiaus antram ketvirčiui besibaigiant.

Vieną rudens dieną senajame Londone vargingoje Kenčių šeimoje gimė berniukas, kurio niekam nereikėjo. Tą pačią dieną turingoje Tiudorų šeimoje gimė kitas berniukas, kurio reikėjo ne tik šeimai, bet ir visai Anglijai. Anglija taip seniai jo laukė ir troško, taip ilgai meldėsi, kad, pagaliau kūdikiui gimus, anglai ko nepakvaišo iš džiaugsmo. Žmonės, kurie vos pažino vienas kitą, susitikę gatvėje glėbesčiavosi, bučiavosi ir verkė. Niekas nebedirbo, visi šventė, – didžiūnai ir prastuoliai, turčiai ir skurdžiai, – visi puotavo, šoko, dainavo ir gerokai įkaušo; tai truko ištisas dienas ir naktis. Dieną Londone buvo į ką pažiūrėti: ant balkonų ir stogų linksmai plevėsavo vėliavos, o gatvėmis traukė iškilmingos procesijos. Ir naktį buvo į ką pažiūrėti: visose gatvių sankryžose degė laužai, o aplinkui užė būriai lėbautojų. Visa Anglija kalbėjo tik apie naująjį Eduardą Tiudorą, Velso prinčą*, kuris gulėjo šilko ir atlaso

* Velso princu vadinamas Anglijos sosto įpėdinis.

vystykluose, nenujausdamas džiu-
gaus sąjūdžio, nežino-
damas, kad jį supa ir liūliuo-
ja įžymūs lordai ir ledi, – jam
tai nė kiek nerūpėjo. Bet nie-
kas neminėjo kito berniuko, Tomo Kenčio, kuris gulėjo skarmalų
vystykluose. Apie jį tekalbėjo tik jo vargana šeima, kuriai kūdikio
gimimas suteikė daugybę rūpesčių.

O dabar, peršokę keletą metų, žvilgtelėkime vėl į Londoną.

Londonas jau buvo išgyvenęs penkiolika šimtmečių ir tais laikais buvo didelis miestas. Jis turėjo šimtą tūkstančių gyventojų; kitų nuomone, – dvigubai daugiau. Gatvės buvo siauros, kreivos ir purvinos, ypač toje miesto dalyje, kur gyveno Tomas Kentis, netoli Londono tilto. Namai buvo mediniai, antrasis aukštas platesnis už pirmąjį, trečiojo alkūnės prasikišusios virš antrojo. Kuo aukščiau namas kilo, tuo labiau jis plėtėjo. Namų griaučiai buvo suręsti iš stiprių, kryžmais sudėtų rąstų, į tarpus prikimšta kietos medžiagos, o iš viršaus užtepta tinku; rąstai nudažyti raudonai, mėlynai arba juodai – pagal šeimininko skonį, ir todėl namai atrodė labai spalvingai. Langai buvo nedideli, su mažais rombo pavidalo stiklais; atsiverdavo jie į lauko pusę ant sąvarų, kaip durys.

Namas, kuriame gyveno Tomo tėvas, stovėjo už Puding Leino, dvokiančioje aklinoje gatvelėje, vadinamoje Atmatų kiemu. Namas buvo mažas, sukiužęs, sukrypęs, tačiau sausakimšai

prisigrūdęs skurdžių. Kenčių šeimos kambarys buvo trečiame aukšte. Motina su tėvu dar turėjo kertėje šokią tokią lovą, bet Tomo, jo senelės ir dviejų seserų – Betos ir Nanos – net tai nevaržė, – jiems priklausė visa asla, ir jie galėjo miegoti kur tinkami. Jų žinioje buvo vienos ar dviejų antklodžių likučiai ir keli glėbeliai sutrintų, nešvarių šiaudų, bet vargu ar visa tai gali pavadinti patalu, nes rytą viską suversdavo krūvon, o vakare iš jos kiekvienas išsirinkdavo sau kas patinka.

Beta ir Kana – penkiolikmetės dvynės – buvo geraširdės mergaitės, tačiau apskretusios, skarmaluotos ir didelės nemokšos. Panaši buvo ir motina. Bet tėvas su senele – tai tikra kipšų porėlė. Kur nutverdami, jie prisigerdavo ir tada pešdavosi arba tarpusavyje, arba su tuo, kas pirma jiems pasipainiodavo po kojų; girti ar blaivūs, jie visuomet keikdavo ir burnodavo. Džonas Kentis buvo vagis, o jo motina – elgeta. Jie ir vaikus išmokė elgetauti, bet vagimis jų padaryti nepavyko.

Namuose – elgetų ir vagių lizde – gyveno žmogus, nepriklausęs baisiajai gaujai. Tai buvo senas geras kunigas, kurį kadaise į gatvę išvarė karalius, paskyręs jam keleto variokų pensiją. Dažnai jis slapčia parsivesdavo vaikus pas save ir mokydavo mylėti tai, kas gera. Tėvas Endrius išmokė Tomą skaityti, rašyti ir truputį lotyniškai; jis būtų išmokęs ir mergaites, bet tos bijojo, kad draugės nesityčiotų iš nederamo jų mokyto.

Visas Atmatų kiemas buvo toks pat širšių lizdas, kaip ir namas, kuriame gyveno Kenčiai. Kas naktį čia būdavo girtuokliaujama, riejamasi, pešamasi beveik ligi aušros. Praskelta galva čia nebuvo naujiena, kaip ir kasdienis badavimas. Bet vis dėlto mažasis Tomas nesijautė nelaimingas. Matydavo jis kartais daug vargo, tačiau

nesuprato, kad tai – vargas. Taip gyveno visi Atmatų kiemo berniukai, ir Tomas galvojo, kad kitaip nė būti negali. Jis žinojo, kad vakare, grįžus namo tuščiomis rankomis, pirmiausia jį išplūs ir apkuls tėvas, paskui tą patį pakartos baisioji senelė, tik daug smarkiau, o vėlai naktį prie jo tylutėliai prišliauš išbadėjusi motina ir vogčiomis įbruks jam apgraužtą plutelę ar kitą kokį trupinėlį; tuos kąsnelius, atitraukusi nuo savo burnos, ji laikydavo Tomui, nors vyras ne sykį ją buvo nutvėręs ir už tokią klastą skaudžiai primušęs.

Ne, Tomui ne taip jau bloga buvo gyventi, ypač vasarą. Jis elgetaudavo nedaug, tik tiek, kad išvengtų tėvo smūgių, juoba kad ir įstatymai, draudžiantys elgetauti, buvo griežti, o bausmės žiaurios. Daug laiko jis praleisdavo klausydamas gerojo kunigo Endriaus senų gražių pasakų ir legendų apie milžinus ir laumes, apie nykštukus ir burtininkus, užkerėtas pilis ir didingus karalius bei princus. Jo galva buvo pilna tų stebuklingų pasakų, ir ne sykį

naktį, gulėdamas tamsoje
ant gniūžtės dygių šiaudų, nu-
vargęs, alkanas, primuštas, jis duodavo valią svajonėms ir veikiai
pamiršdavo skriaudas ir skausmus, vaizduotėje regėdamas išlepini-
to princo nuostabų gyvenimą karaliaus rūmuose. Dieną ir nak-
tį jam knietėte knietėjo pamatyti savo akimis tikrą princą. Sykį
apie tai jis papasakojo savo draugams iš Atmatų kiemo, bet šie taip

negailėstingai jį išjuokė, kad Tomas daugiau nebesiryžo patikėti kam nors savo svajonių.

Tomas dažnai skaitydavo iš kunigo gautas senas knygas, ir vaiko prašomas kunigas paaiškindavo jų prasmę, o kartais papildydavo jas savo pasakojimais. Ilgainiui svajonės ir perskaitytos knygos paliko Tomo sieloje gilių pėdsakų. Jo svajonių žmonės buvo tokie puošnūs, ir jis ėmė bjaurėtis savo skarmalais ir purvu, panoro būti švarus ir geriau apsirengęs. Tiesa, jis ir dabar su tokiu pat pasitenkinimu žaisdavo purvyne, bet, maudantis Temzėje, buvo ne tik smagu pliuskintis vandenyje, – malonu buvo ir švariam iš upės išlipti.

Tomas kiekvieną kartą pamatydavo ką nors įdomaus Čypsaide prie gegužės stiebo* arba mugėse, o retkarčiais jam, kaip ir kitiems Londono gyventojams, tekdavo matyti karinę procesiją, kai sausuma ar laivu gabendavo į Tauerio** kalėjimą kokį nors nelaimingą įžymų didiką. Kartą vasarą jis matė, kaip Smitfilde ant laužo buvo sudeginta vargšė Ana Eskju***, o drauge su ja dar trys žmonės, ir girdėjo, kaip buvęs vyskupas sakė jiems pamokslą, kurį Tomas praleido pro ausis. Taip, Tomo gyvenimas buvo gana įvairus ir įdomus.

Netrukus perskaitytos knygos ir svajonės apie karalių gyvenimą taip susuko Tomui galvą, kad jis nesąmoningai ėmė *vaidinti* prinčą, jis pradėjo įmantriai kalbėti ir iškilmingai elgtis, tuo

* Gegužės stiebas – aukštas stulpas, papuoštas gėlėmis ir vėliavomis; aplink jį būdavo šokama per Vidurvasario šventę.

** Taueris – Londono tvirtovė, kur buvo kalinami karaliai ir didikai.

*** Ana Eskju (1521–1546) – protestantė; dėl religinių nesutarimų su viešpataujančia katalikų bažnyčia ji buvo kankinama ir sudeginta Smitfilde.

sukeldamas didžiausią draugų nuostabą ir juoką. Bet Tomo įtaka draugams kasdien vis augo; greitai berniukai į jį pradėjo žiūrėti su pagarba ir pasigėrėjimu, kaip į aukštesnę būtybę. Jiems atrodė, kad Tomas tiek daug žino, kad jis gali padaryti ir papasakoti tiek nuostabių dalykų! O jis pats toks išmintingas, toks mokytas! Ir ką tik Tomas kalbėdavo ar veikdavo, draugai viską išpasakodavo

vyresniesiems, tad netrukus ir šie pradėjo šnekėti apie Tomą Kentį ir laikyti jį nepaprastai gabiu, nuostabiu berniuku. Suaugę žmonės kebliais atvejais kreipdavosi į Tomą ir dažnai stebėdavosi jo sąmoju ir išmintingais sprendimais. Visi, kas tik pažinojo Tomą, laikė jį didvyriu, tik namiškiai nieko ypatingo jame nematė.

Po kiek laiko Tomas įsitaisė tikrą karaliaus dvarą. Jis pats buvo princas, artimiausi draugai – asmens sargyba, rūmininkai, vyriausieji arklininkai, palydos lordai ir damos, karališkosios šeimos nariai. Kasdien tariamąjį princą jie sutikdavo pagal ceremonialą, apie kurį Tomas buvo skaitęs senuose romanuose; kasdien

karaliaus taryba svarstydamas tariamosios karalystės valstybinius reikalus, kasdien jo didenybė tariamasis princas duodavo įsakymus įsivaizduojamoms armijoms, laivynams ir užjūrio valdoms.

Vėliau tais pačiais skarmalais apsivilkęs Tomas eidavo elgetauti, iškaulydavo keletą fardingų*, krimsdavo sausą plutą, namie gaudavo įprastą smūgių ir keiksmų davinį, o tada atsiguldavo ant saujelės dvokiančių šiaudų ir vėl paskęsdavo svajonėse apie tariamą savo didybę. O troškimas nors kartą išvysti tikrą, gyvą princą augo diena po dienos, savaitė po savaitės, kol nustelbė visus kitus norus ir tapo vienintele jo gyvenimo aistra.

Vieną sausio mėnesio dieną Tomas kaip paprastai išėjo elgetauti. Basas, sušalęs, nusiminęs, jis ištisas valandas slankiojo aplink Minsing Leiną ir Litl Ist Čypą, žvalgėsi į smuklių langus ir rijo seilę, matydamas juose išdėstytus didžiulius kiaulienos paštetus ir kitus nuostabius mėsos patiekalus. Jam atrodė, kad tai angelams skirti skanėstai; tiesa, jis taip sprendė tik iš kvapo, – paragauti tokių gėrybių jam dar niekuomet neteko. Dulksnojo smulkus, šaltas lietutis, oras buvo rūškanas, diena liūdna. Vakare Tomas parėjo namo taip sulytas, nuvargęs ir alkanas, kad net tėvas su senele,

* Fardingas – smulki varinė moneta.

matydami jo graudžią išvaizdą, savaip jo pagailėjo – tik sykį niuktelėję, nuvarė gulti. Skausmas visame kūne, alkis, barnių ir muštynių triukšmas namuose ilgai neleido jam užmigti, bet pagaliau mintys jį nunešė į tolimas pasakų šalis, ir vaikas užsnūdo, apsup-
tas auksu ir brangakmeniais išsidabinusių princų. Princai gyveno erdviuose rūmuose, tarnai trilinka lankstėsi jiems arba galvotrūkčiais lėkdavo vykdyti jų įsakymų. O paskui, kaip visuomet sapne, Tomas ir pats pasijuto esąs princas.

Ištisą naktį jis mėgavosi savo karališka didybe, vaikščiojo akinančioje šviesoje tarp įžymių lordų ir damų, alsuodamas nuostabiais aromatais, gėrėdamasis žavinga muzika, čia šypsniu, čia karališku galvos linktelėjimu atsakydamas į puošnios dvariškių minios sveikinimus, o dvariškiai pagarbiai lenkėsi ir skyrėsi į šalis, duodami jam kelią.

O rytą nubudęs jis vėl pamatė aplink save vargą, ir, kaip paprastai po tokio sapno, viskas jam atrodė tūkstantį kartų skurdžiau. Tomą apėmė sielvartas, maudulys, ir jis gailiai pravirko.

Tomas alkanas atsikėlė, alkanas ir iš namų iškiūtino, paskendęs svajonėse apie naktį sapnuotus stebuklus. Jis bastėsi gatvėmis, beveik nepastebėdamas, kur eina ir kas aplinkui dedasi. Vieni praeiviai stumdė jį, kiti plūdo, bet susimąstęs berniukas nieko nematė, nieko negirdėjo. Pagaliau jis pasijuto esąs ties Templ Baro vartais. Toliau šia kryptimi jam niekuomet nebuvo tekę eiti. Jis stabtelėjo ir valandėlę galvojo, kur pakliuvęs, bet tuojau vėl pasinėrė svajonėse ir atsidūrė už Londono miesto sienų. Tais laikais Strendo niekas nebelaikė kaimo keliu; jis netgi atrodė panašus į gatvę, nors vargu ar galėjo būti taip vadinamas: jeigu vienoje Strendo pusėje ir tiesėsi gana glaudi namų eilė, tai kitapus, išsibarstę atstu vienas nuo kito, stovėjo vos keletas pastatų – turtingų bajorų rūmai, apsupti puikių didžiulių sodų, kurie leidosi žemyn iki pat upės. Nūdien šių sodų vietoje ištisos mylios prigrūstos niūrių pastatų iš plytų ir akmens.

Netrukus Tomas priėjo Čeringo kaimą ir atsisėdo pailsėti po dailiu kryžiumi, kurį senovėje buvo pastatęs vienas karalius,

gedėdamas mirusios žmonos; paskui vėl pamažu nukūтино tuščiu gražiu keliu, praėjo pro ištaigingus didžiojo kardinolo rūmus ir pasuko dar didingesnių ir prabangesnių Vestminsterio rūmų link. Džiaugdamasis ir nusteбęs žvelgė Tomas į didžiulius rūmus su plačiais šoniniais fligeliais, į niaurius bastionus ir bokštus, į sunkius akmeninius vartus su paausotais geležiniais virbais, į didingus granito liūtus ir kitas Anglijos karališkosios valdžios emblemas. Nejaugi pagaliau išsipildytų jo karščiausia svajonė? Juk čia iš tiesų karaliaus rūmai. Argi Tomas negalėtų pamatyti princo, tikro, gyvo princo, jeigu tokia būtų Dievo valia?

Abipus paausutų vartų stovėjo dvi gyvos statulos – kaip styga išsitempę nejudrūs sargybiniai, nuo galvos iki kojų šarvuoti spindinčiu plienu. Atokiau nuo rūmų, iš pagarbos nedrįsdami prisitarti, būriavosi kaimiečiai ir miesto gyventojai, laukdami progos nors viena akimi dirstelėti į karališkosios šeimos narius.

Puošnios kariatės, kuriose sėdėjo puošnūs ponai, puošnių tarnų lydimi, viena po kitos važiavo pro daugybę kitų vartų į pilies kiemą ir atgal.

Vargšas mažasis skarmalius Tomas prisiartinio prie sienos ir pamažu, baikščiai slinko pro sargybinius. Jo širdis smarkiai plakė, o sieloje žiebėsi viltis. Ir staiga pro auksinius vartų virbus jis išvydo tokį reginį, jog vos neaiktelėjo iš džiaugsmo. Anapus sienos stovėjo tamsiaveidis malonus berniukas, nuo mankštos ir žaidimų lauke nudegęs saulėje, apsilkęs puikiais šilko ir aksomo rūbais, spindinčiais brangenybėmis; prie šono jam kybojo nedidelis, brangakmeniais nusagstytas kardas ir durklas; apsiavęs jis buvo dailiomis kurpaitėmis raudonais užkulniais, o ant galvos dėvėjo žavią avietinės spalvos kepuraitę, papuoštą žemyn nukarusiomis plunksnomis, kurias prilaikę didžiulė brangakmenių sagtis. Netoliese stovėjo keli puošnūs ponai – be abejo, jo tarnai. O, tai buvo princas! Princas, gyvas princas, tikras princas! Negalėjo būti nė mažiausios dvejonės. Pagaliau mažojo elgetos karščiausia malda buvo išklaudyta.

Susijaudinęs Tomas ėmė tankiai alsuoti, iš džiaugsmo ir nustebimo išsiplėtė jo akys. Tą akimirką visą jo būtybę apėmė vienintelis, viską nustelbiantis troškimas – prieiti arčiau prie princo ir iki valiai į jį atsižiūrėti. Nesuvokdamas, ką daręs, jis prigludo prie virbų. Bet tučtuojau vienas kareivis šiurkščiai atplėšė jį nuo vartų ir taip sviedė šalin, kad berniukas kūlvirsčia nuskrido į kaimo žioplių ir Londono dykaduonių minią.

– Nekišk nosies kur nereikia, valkata! – pasakė kareivis.

Minia žvangė, bet jaunas princas išraudęs puolė prie vartų ir sušuko, piktai žaibuodamas akimis:

– Kaip drįsti skriausti šį vargšą berniuką? Kaip drįsti skriausti patį vargingiausią mano tėvo pavaldinį? Atkelk vartus ir įleisk jį!

Kad būtų matę, kaip pasikeitė atmaininga, vėjavaike minia, kad būtų girdėję, kaip visi žmonės, nusiėmę kepures, džiūgavo ir šaukė: „Tegyvuoja Velso princas!“

Kareiviai saliotavo alebardomis, atkėlė vartus ir dar sykį pagerbė, kai plevėsuodamas skudurais ėjo pro šalį mažasis Skurdo princas, norėdamas paspausti ranką Besaikės Prabangos princui.

Skaitykite likusius
300 iš 320 puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

Kas būtų, jei galėtum susikeisti gyvenimais su turtingiausiu žmogumi Anglijoje?

Neįtikėtinai panasūs vaikinai: Tomas Kentis ir Edvardas Tiudoras – tarsi identiški dvyniai. Net gimimo datos sutampa! Tačiau... čia panasumai ir baigiasi. Edvardas yra nuobodžiaujantis Anglijos princas ir būsimasis karalius, kurio norus ir įgeidžius nedelsdami pildo gausybė tarnų, o Tomas – tėvo nuolat skriaudžiamas gatvės elgeta, paguodos ieškantis knygose. Vienas jų svajoja būti paprastu vaikinu, kitas – labiausiai už viską trokšta mėgauti turtingu gyvenimu. Atsitiktinis šių dviejų vaikinių susitikimas tampa lemtingas. Sumanę tik pažaisti ir nors trumpam išpildyti savo svajones, jie pasikeičia drabužiais, o įvykiai iškart pasisuka netikėta linkme. Tomas palaikomas princu, o Edvardas atsiduria gatvėje.

Tiek Tomo, tiek Edvardo gyvenimas pasikeičia iš esmės. Edvardas pamato ir savo kailiu patiria paprasto žmogaus gyvenimą, o Tomui tenka suprasti, kad princas taip pat turi rūpesčių ir atsakomybių.

Kokių nuotykių jiems teks patirti? Ar jų gyvenimas kada nors vėl taps įprastas? Ar išpildžius norams berniukai tapo laimingesni, o gal suprato, kad svajoti reikia labai atsakingai?

Markas Twainas (1835–1910), kurio tikrasis vardas buvo Samuelis Langhorne'as Clemensas, visame pasaulyje išgarsėjo jaunųjų skaitytojų ypač mėgstamais romanais „Tomo Sojerio nuotykių“ ir tiesiniu „Heiklberio Fino nuotykių“. Romanas „Princas ir elgeta“ pirmą kartą buvo išleistas 1881 m. ir taip pat sulaukė tarptautinės šlovės – pagal šį romaną sukurtas ne vienas filmas, nuolat statomi spektakliai. Romane „Princas ir elgeta“ autorius satyriškai pažvelgia į socialinę nelygybę ir pabrėžia, kad išvaizda ne visada atspindi žmogiskąsias savybes.

PAMOKANTI ISTORIJA APIE TAI, JOG NE TURTAS YRA LAIMĖS ŠALTINIS

Jeigu jums patiko tokie romanai, kaip „Lobių sala“ ar „Kapitono Grantso vaikai“, jums būtinai reikia perskaityti ir nuotykių romaną „Princas ir elgeta“.

OBUOLYS
nuo 2004

fobuolys.lt

ISBN 978-609-484-416-4

9 786094 844164

www.obuolys.lt

Knygos pigiau, įdomybes ir ištraukos nemokamai!

KITI FORMATAI:

Audioknyga.lt

Audioknyga

Elektroninė knyga

Visi darbai © 2015
arba tai mūsų spausdinti